

IZBORI 2020 I 2024 ISTRAŽIVANJE ELECTIONS 2020 & 2024 RESEARCH

(NE)RAVNOPRAVNOST SPOLOVA NA IZBORNIM LISTAMA U GRADU TUZLA
(IN)EQUALITY ON ELECTORAL LISTS IN CITY OF TUZLA

Naziv: (Ne)ravnopravnost spolova na izbornim listama u Gradu Tuzla - Izbori 2020. i 2024.

Autor: Josip Ventić

Urednik: Admir Adilović

Lektura: Alija Osmić

Dizajn i prijelom: Admir Adilović, Emina Sarvan

Izdavač: Tuzlanski otvoreni centar

Za izdavača: Admir Adilović

© Tuzlanski otvoreni centar/autor

Ovo djelo je dano na korištenje pod licencom:
Creative Commons - "Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna".

Publikacija "Istraživanje: (Ne)ravnopravnost spolova na izbornim listama u Gradu Tuzla - Izbori 2020 i 2024" je izrađen/a uz Core support for TOC 2024 kojeg finansijski podržava Heinrich Böll Stiftung, kao i Core podršku regionalnog projekta SMART Balkan – Civilno društvo za povezan Zapadni Balkan koje sprovodi Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Center for Research and Policy Making (CRPM) i Institute for Democracy and Mediation (IDM) a finansijski podržava Ministarstvo vanjskih poslova Kraljevine Norveške.

Sadržaj Publikacije "Istraživanje: (Ne)ravnopravnost spolova na izbornim listama u Gradu Tuzla - Izbori 2020 i 2024" je isključiva odgovornost Tuzlanskog otvorenog centra i ne odražava nužno stavove Heinrich Böll Stiftung, Centra za promociju civilnog društva, Center for Research and Policy Making (CRPM), Institute for Democracy and Mediation i Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške.

Josip Ventić

**Istraživanje: (Ne)ravnopravnost
spolova na izbornim listama u Gradu
Tuzla - Izbori 2020 i 2024**

Tuzla, 2024

SADRŽAJ:

1	UVOD	
	Uvod	1
	Međunarodni pravni okvir	3
	Domaći pravni okvir	5
	Institucionalni mehanizmi	10
	Izborni zakon Bosne i Hercegovine	12
2	LOKALNI IZBORI	
	Lokalni izbori 2020	15
	Ravnopravnost spolova na izbornim listama u 2020. godini	17
	Rezultati lokalnih izbora 2020.	20
	Lokalni izbori 2024. - preliminarne liste	24
3	ŠTA KADA NEMA NORMI?	
	Kakva je situacija tamo gdje nemamo propisane norme postizanja rodne ravnopravnosti?	25
4	ZAKLJUČAK	
	Zaključci i preporuke	28.
	Izvori	31.
5	ENGLISH VERSION	35.

UVOD

Ravnopravnost spolova (eng. gender equality) podrazumijeva da su osobe muškog i ženskog spola jednako prisutne u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednake koristi od ostvarenih rezultata. Pojam ravnopravnosti spolova neodvojiv je od pojmova ljudska prava i osnovne slobode, kao i od zabrane diskriminacije. Ravnopravnost spolova ne znači da će žene i muškarci postati isti, već zahtijeva da prava žena i muškaraca ne ovise o tome da li su rođeni kao osobe muškog ili ženskog spola. Postoje brojne definicije koje objašnjavaju princip ravnopravnosti spolova, ali ono što je zajedničko za sve njih jesu pojmovi: jednaka prava, jednak tretman i jednake mogućnosti u smislu prava i sloboda žena i muškaraca.

Ravnopravnost spolova se ne može postići jednostavnim uključivanjem podjednakog broja žena i muškaraca u različite sfere života (kvantitativna ravnopravnost). Ravnopravnost podrazumijeva znatno više od toga, a to je uključivanje ženskih i muških interesa u razvojne programe u političkim, ekonomskim i društvenim sferama na način da je dobrobit za žene i muškarce podjednaka (kvalitativna ravnopravnost). Ostvarivanje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou je ključno, jer je lokalni nivo vlasti najbliži građanima i građankama i na njemu se donose odluke koje direktno utiču na svakodnevni život. Lokalne zajednice funkcionišu u skladu sa principima rada lokalne samouprave, ali pored toga imaju odgovornost i obavezu da poštuju standarde i politike koje proizlaze iz zakona i politika na nivou Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine, uključujući i regionalne i međunarodne standarde.

Kroz ovo istraživanje biće predstavljen međunarodni i domaći pravni okvir za postizanje ravnopravnosti spolova, kao i institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini. Osnovni fokus istraživanja jeste rodna ravnopravnost na izbornim listama 2020. godine na Lokalnim izborima za područje Grada Tuzla. Pored toga, rezultati će biti upoređeni sa preliminarnim listama za Lokalne izbore 2024. godine kako bi se uvidjelo postoji li napredak u ostvarivanju rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou. Cilj istraživanja je pokazati u kojoj mjeri i na koji način su žene zastupljene u političkom životu, s posebnim fokusom na ponašanje političkih subjekata kada im zakonom nisu propisane norme kojih se moraju pridržavati kako bi zadovoljili princip ravnopravnosti spolova.

Iako je u posljednjih 15-ak godina Bosna i Hercegovina postigla značajan napredak u oblasti ravnopravnosti spolova i uspostavila jasan zakonodavni i institucionalni okvir za integrisanje ravnopravnosti spolova u sve aspekte javnih politika, stanovništvo Bosne i Hercegovine i dalje često ravnopravnost spolova doživljava isključivo kao žensko pitanje. S obzirom na ovu činjenicu, kroz istraživanje će biti predstavljeni i rezultati izbora za Grad Tuzla, kao i za ostale gradove i općine u Tuzlanskom kantonu, s posebnim fokusom na to koliko su žene zapravo birane kao gradske ili općinske vijećnice.

Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine prepoznaje ulogu općina i gradova u postizanju rodne ravnopravnosti i definiše jasne obaveze, koje uključuju analizu stanja odnosno položaja spolova u određenoj oblasti društvenog, ekonomskog ili političkog života, donošenje akcionih planova radi postizanja ravnopravnosti spolova i praćenje razvoja kroz prikupljanje i analizu polno razvrstanih podataka.

Međunarodni pravni okvir zaštite ravnopravnosti spolova

Na međunarodnom nivou pristup tematici ravnopravnosti spolova se manifestuje u obliku međunarodnih konvencija iz oblasti ljudskih prava, političkih deklaracija, smjernica i drugih akata. Osnovni cilj svih ovih dokumenata je koordinacija akcija između država i provođenje određenih politika. Svi navedeni dokumenti sadrže odredbe o zabrani diskriminacije na osnovu spola, odnosno obavezuju države da svim ljudima osiguraju uživanje ljudskih prava predviđenih ovim dokumentima. Sve navedene međunarodne dokumente možemo podijeliti prema sljedećim nivoima:

Bosna i Hercegovina kao članica Ujedinjenih naroda i Vijeća Evrope, te kao država u procesu pridruživanja Evropskoj uniji mora uskladiti svoje politike i zakone sa politikama, zakonodavstvom i principima svih međunarodnih dokumenata i standarda. Praktično svi međunarodni dokumenti za zaštitu ljudskih prava zasnovani su na principima nediskriminacije i uspostavljanja ravnopravnosti spolova.

Bosna i Hercegovina, kao članica Ujedinjenih naroda i Vijeća Evrope, dostavlja periodične izvještaje o stanju ravnopravnosti spolova te postupa u skladu sa preporukama i zaključcima međunarodnih tijela osnovanih za praćenje provedbe međunarodnih propisa u oblasti ravnopravnosti spolova. Neki od ključnih međunarodnih dokumenata su:

Domaći pravni okvir ravnopravnosti spolova u BiH

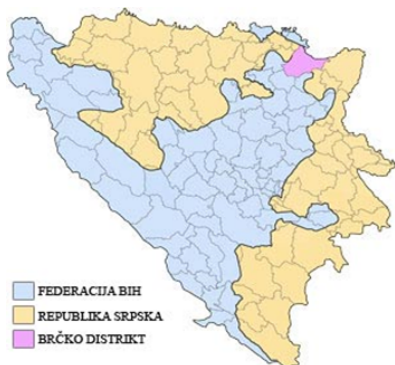
Ustav Bosne i Hercegovine i entitetski ustavi obavezuju državu da osigura najviši stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ustav Bosne i Hercegovine direktno inkorporira pojedine međunarodne konvencije koje se tiču ravnopravnosti spolova u svoj pravni sistem. Pored toga, ključni aspekti ljudskih prava i osnovnih sloboda sadržani su u ustavima kantona/županija u Federaciji BiH, kao i u većini statuta jedinica lokalne samouprave.

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

Ustav Bosne i Hercegovine, Član II.2.

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, kao što su pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

Ustav Bosne i Hercegovine, Član II.4.

Ustavno uređenje Republike temelji se na garantovanju i zaštiti ljudskih sloboda i prava u skladu sa međunarodnim standardima.

*Ustav Republike Srpske, dio I
član 5.*

Međunarodni ugovori i drugi međunarodni sporazumi na snazi, u odnosu na Federaciju, kao i opća pravila međunarodnog prava, sastavni su dio zakonodavstva Federacije. U slučaju bilo koje nesaglasnosti između međunarodnih ugovora i zakonodavstva, prevagnut će međunarodni ugovori.

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, dio VII član 3.

Grad će stvarati uslove da građani sa područja Grada u cjelini i na demokratski način ostvaruju sva prava i slobode utvrđene u odredbama člana II A 1. do 7.

Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i međunarodnim instrumentima sadržanim u Aneksu Ustava Federacije, o čemu će brinuti svi gradski organi, svaki u okviru svoje nadležnosti.

Statut Grada Tuzla, Član 11.

Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine usvojen je 2003. godine, čime je Bosna i Hercegovina među prvim zemljama u regionu koje su usvojile ovaj zakon. Zakon pobliže određuje i definiše ravnopravnost spolova, te jamči jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba, bez obzira na spol, u javnoj i privatnoj društvenoj sferi, te uređuje zaštitu od diskriminacije po osnovu spola. Donošenjem ovog Zakona Bosna i Hercegovina je započela razvoj prava u oblasti ravnopravnosti spolova. Izmjene i dopune Zakona o ravnopravnosti spolova BiH usvojene su 2009. godine s ciljem usklađivanja Zakona sa međunarodnim standardima i direktivama iz ove oblasti, a radi njegove jednostavnije primjene u praksi. Osnovni ciljevi ovog zakona jesu uklanjanje diskriminacije i uspostavljanje ravnopravnosti.

Zakon o zabrani diskriminacije zasniva se na zaštiti ljudskih prava i sloboda predviđenih u Ustavu BiH i Ustavima entiteta, kao i na međunarodnim dokumentima koji su sastavni dio Ustava BiH, te na poštivanju prava i sloboda svih građana BiH, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu.

Gender akcioni plan

Pored navedenih zakona, provode se i drugi strateški ili akcioni planovi, a sve u svrhu unapređenja ravnopravnosti spolova u određenim oblastima. Jedan od njih je Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine koji je usvojen za period 2023–2027. godina. Ovaj akcioni plan sadrži tri strateška cilja:

- Izrada, implementacija i praćenje programa mjera za unapređenje ravnopravnosti spolova u institucijama vlasti, po prioritarnim oblastima
- Izgradnja i jačanje sistema, mehanizama i instrumenata za postizanje ravnopravnosti spolova
- Uspostavljanje i jačanje saradnje i partnerstava

Osnovni strateški cilj za ostvarivanje ravnopravnosti spolova i osnaživanje žena je prvi strateški cilj, koji sadrži sljedeće prioritetne oblasti:

- Sprječavanje i suzbijanje nasilja po osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima
- Javni i politički život i donošenje odluka
- Rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima
- Obrazovanje, nauka, kultura i sport
- Zdravlje, prevencija i zaštita
- Socijalna zaštita
- Rod i sigurnost
- Ravnopravnost spolova u kontekstu zaštite okoline i klimatskih promjena

Gradsko vijeće Grada Tuzla je u januaru 2024. godine, na trideset petoj redovnoj sjednici Gradskog vijeća Tuzla, usvojilo Gender akcioni plan Grada Tuzla za period 2024–2027. godina. U radnu grupu za izradu Gender akcionog plana bio je uključen i veliki broj organizacija civilnog društva koje se zalažu za poboljšanje statusa žena u gradu Tuzla. Gender akcioni plan Grada Tuzla sadrži tri srednjoročna cilja, a u okviru svakog cilja i rezultate koji se planiraju postići:

- **Gradsko vijeće i gradske službe djeluju za ravnopravnost spolova**
- Kapaciteti komisija i službi za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova unaprijeđeni
- Uspostavljeni instrumenti za redovnu procjenu uticaja propisa na ravnopravnost spolova
- Provedene sektorske analize mogućnosti za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova u prioritetnim oblastima
- Budžet Grada sadrži procjenu uticaja na ravnopravnost spolova (rodno-odgovorno budžetiranje)

- **Unaprijeđeno je stanje ravnopravnosti spolova na području Grada Tuzle**

- Dječaci i djevojčice ostvaruju jednake obrazovne rezultate.
- Smanjen je jaz između žena i muškaraca na tržištu rada.
- Osigurana je podrška ranjivim grupama žena i muškaraca.
- Grad doprinosi prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama.
- Osigurana je ravnopravna zastupljenost osoba muškog i ženskog spola u tijelima nad kojima Grad vrši nadzor.
- Grad Tuzla doprinosi unaprjeđenju zdravlja i prevenciji specifičnih bolesti osoba muškog i ženskog spola.

- **Grad prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unaprjeđenju stanja ravnopravnosti spolova**

- Grad promovira ravnopravnost spolova.
- Redovno se prati stanje ravnopravnosti spolova na području Grada.
- Civilno društvo učestvuje u definiranju prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova.

Ovako postavljeni ciljevi, te rezultati koji se planiraju postići, otvaraju jednu novu platformu za organizacije civilnog društva koje se bave poboljšanjem položaja žena u društvu, za njihov daljni rad i djelovanje, a sve u cilju implementacije aktivnosti iz Gender akcionog plana Grada Tuzla.

Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova

Članom 25. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH propisano je da nadzor nad provedbom zakona obavlja Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice. Pored toga, u okviru Ministarstva formira se Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine koja je nadležna za praćenje primjene predmetnog Zakona. Agencija u okviru svojih nadležnosti prati i analizira stanje ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini na temelju izvještaja koje sastavlja Agencija i izvještaja entitetskih gender centara. Na entitetskom nivou uspostavljeni su: Gender centar Federacije BiH i Gender centar za jednakost i ravnopravnost spolova Vlade Republike Srpske. Mreža institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova obuhvata sve nivoe izvršne i zakonodavne vlasti u BiH. Na lokalnom nivou vlasti možemo imati sljedeće institucionalne mehanizme:

Institucionalni mehanizam za ravnopravnost spolova na nivou Grada Tuzla predstavlja Komisija za jednakopravnost spolova Gradskog vijeća Tuzla, čije su nadležnosti propisane članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. Pored toga, Poslovníkom o radu Gradskog vijeća Grada Tuzla propisane su nadležnosti Komisije za jednakopravnost spolova.

Komisija za jednakopravnost spolova:

- Razmatra pitanja u vezi s ostvarivanjem jednakopravnosti među polovima u Gradu Tuzla, posebno u vezi sa unapređivanjem principa jednakih šansi bez obzira na polnu pripadnost.
- Razmatra predložene odluke i druge gradske propise s aspekta jednakopravnosti spolova i sprečavanja svih oblika diskriminacije na osnovu pola.
- Razmatra prijedloge dokumenata i izvještaje institucija Grada Tuzle koji se odnose na ostvarivanje jednakopravnosti spolova i provođenje Pekinške deklaracije i Zakona o ravnopravnosti spolova u cjelini po pojedinim oblastima.
- Razmatra i druga pitanja u vezi s ostvarivanjem jednakopravnosti među polovima.

Poslovník o radu Gradskog vijeća Grada Tuzla, član 47.

Sve institucije vlasti u Bosni i Hercegovini dužne su da u okviru svojih nadležnosti vrše stalnu reviziju zakonodavnih politika, s ciljem osiguranja ravnopravnosti spolova. Usklađivanje sa odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova se pokreće samo ako:

- Zakon dovodi osobe određenog spola u nepovoljniji položaj u odnosu na druge ili sadrži diskriminatorne odredbe, ili

- Da su u određenoj oblasti osobe određenog spola u neravnopravnom položaju u odnosu na osobe drugog spola, te je potrebna intervencija kako bi se osigurale jednake mogućnosti.

Generalno gledano, pravni sistem Bosne i Hercegovine je u najvećoj mjeri usklađen sa Zakonom o ravnopravnosti spolova, te se zakonodavne intervencije predlažu samo tamo gdje je neophodno.

Izborni zakon Bosne i Hercegovine

Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine, član 8., propisuje sljedeće:

(1) Posebne se mjere privremeno uvode radi ostvarivanja stvarne ravnopravnosti spolova i ne smatraju se diskriminacijom, uključujući norme, kriterije ili prakse koje je moguće objektivno opravdati legitimnim ciljem, a moraju biti razmjerne, primjerene i nužne.

(2) Nadležna državna, entitetska, kantonalna tijela i tijela jedinica lokalne samouprave propisuju posebne mjere zakonima i drugim propisima, drugim aktima, politikama, strategijama i planovima kojima se uređuju pojedina područja društvenog života.

Na ovaj način uvođenjem posebnih mjera ne vrši se diskriminacija, ali da bi posebne mjere bile zakonite one moraju ispuniti sljedeće uslove iz Zakona:

- Posebne mjere su privremene,
- Donose se radi ostvarivanje stvarne (de facto) ravnopravnosti spolova,
- Moguće je utvrditi objektivan legitimni cilj,
- Mjere su proporcionalne, primjerene i nužne,
- Donose ih nadležna tijela vlasti i
- Propisuju se odgovarajućim aktima.

Kao primjer dobre prakse u vezi s posebnim mjerama može se navesti izmjena Izbornog zakona Bosne i Hercegovine. Iako je Bosna i Hercegovina postigla značajan napredak u poređenju s drugim zemljama regije, pitanje ravnopravne zastupljenosti spolova u javnom životu ostaje veliki problem. Zbog toga je Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine predložila izmjene Izbornog zakona BiH.

Prvi pokušaj izmjena i dopuna Izbornog zakona nije dobio potrebnu većinu, ali je nakon toga Izborni zakon Bosne i Hercegovine izmijenjen, čime su uvedene posebne mjere i norme kako bi se postigla veća zastupljenost manje zastupljenog spola.

Svaka lista kandidata uključuje kandidate muškog i ženskog pola, koji su ravnomjerno zastupljeni. Ravnopravna zastupljenost polova postoji u slučaju kada je jedan od polova zastupljen sa najmanje 40% od ukupnog broja kandidata na listi. Kandidati pola koji je manje zastupljen raspoređuju se na liste kandidata na sljedeći način: najmanje jedan (1) kandidat manje zastupljenog pola među prvih dva (2) kandidata, dva (2) kandidata manje zastupljenog pola među prvih pet (5) kandidata i tri (3) kandidata manje zastupljenog pola među prvih (8) kandidata, itd.

Izborni zakon Bosne i Hercegovine, član 4.19.

Pored toga što su liste na izborima sada zatvorene, uvođenje normi kao posebne mjere doprinosi unapređenju ravnopravnosti spolova, a da se pri tome ne krši Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine. Ove norme omogućavaju veći broj žena na izbornim listama i u javnom životu. Pored minimalne norme od 40% kandidata manje zastupljenog spola, tačno su određene i pozicije na listi na kojima se moraju nalaziti kandidati manje zastupljenog spola.

Međutim, i pored ovako detaljno definisanih normi, mogući su izuzeci. Izuzeci se javljaju u slučajevima kada pojedini politički subjekti imaju liste na izborima koje uključuju jednog (1), tri (3), četiri (4), šest (6), sedam (7) ili osam (8) kandidata.

U tim slučajevima neće se prekršiti Izborni zakon, iako je moguće da procenat kandidata manje zastupljenog spola bude manji od 40%. Na primjer, ako izborna lista sadrži osam (8) kandidata, a tri (3) od njih su kandidati manje zastupljenog spola, procenat kandidata manje zastupljenog spola će biti manji od 40%. Međutim, poštovan je propis koji nalaže da tri (3) kandidata manje zastupljenog spola moraju biti među prvih osam (8) na listi, čime se ne krši Izborni zakon.

Lokalni izbori 2020. godine – Grad Tuzla

Grad Tuzla je administrativni centar Tuzlanskog kantona i, prema popisu stanovništva iz 2013. godine, treći je najveći grad u Bosni i Hercegovini (iza Sarajeva i Banje Luke) sa 110.979 stanovnika, od kojih 52,47% čine žene, a 47,53% muškarci. Grad Tuzla je kulturni, zdravstveni, obrazovni i privredni centar sjeveroistočne Bosne. Također, sastoji se od 40 mjesnih zajednica, što omogućava građanima direktno učešće u javnom životu.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku iz 2023. godine, Grad Tuzla ima 107.783 stanovnika, od kojih je 56.826 žena (52,72%) i 50.957 muškaraca (47,28%). Prema podacima Centralne izborne komisije od 7. maja 2024. godine, kada je zaključen Centralni birački spisak za Lokalne izbore 2024. godine, na Centralnom biračkom spisku za Grad Tuzlu nalazi se 111.847 birača.

Svake četiri godine održavaju se lokalni izbori u Bosni i Hercegovini, na kojima se u Gradu Tuzla bira gradonačelnik te članovi/ice Gradskog vijeća Grada Tuzla. Gradsko vijeće Grada Tuzla broji ukupno 31 vijećnika/cu koji se biraju na mandat od četiri godine. Gradsko vijeće predstavlja zakonodavno tijelo Grada Tuzla, dok gradonačelnik predstavlja izvršno tijelo. Iako Izborni zakon Bosne i Hercegovine propisuje precizne norme po pitanju ravnopravne zastupljenosti spolova na izbornim listama za bilo koji nivo vlasti, u narednim poglavljima će biti predstavljeni rezultati istraživanja u kojim procentima se pojavljuju žene, kao uglavnom manje zastupljen spol, na izbornim listama i na kojim pozicijama. Na kraju će biti predstavljeni i rezultati koliko žena na kraju uopšte bude izabrano u neko od tijela donošenja odluka, jer Izborni zakon, iako garantuje ravnopravnost spolova na izbornim listama, ne garantuje i ravnopravan izbor muškaraca i žena u organe odlučivanja.

S obzirom da postoje norme u Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine, te da su politički subjekti primorani da postupaju u skladu sa Zakonom, zanimljivo će biti uraditi osvrt na one dijelove javnog i političkog života gdje ne postoje definisane norme. Primjer toga su radna tijela ili komisije Gradskog vijeća, kao i Savjeti mjesnih zajednica, gdje politički subjekti postavljaju osobe bez da su ograničeni normama. Stoga će u nastavku istraživanja biti predstavljena i zastupljenost žena u drugim tijelima donošenja odluka, gdje se ne vrše direktni i tajni izbori.

Ravnopravnost spolova na izbornim listama u Gradu Tuzla 2020. godine

Uzevši u obzir sve navedene karakteristike Grada Tuzla, može se zaključiti da postoji veliko interesovanje političkih subjekata za izbore. Prethodnih 22 godine Grad Tuzla je imao jednog gradonačelnika, međutim, došlo je do promjene 2023. godine. Pored toga, sve te godine većinu u Gradskom vijeću Grada Tuzla su imale ljevičarski orijentisani politički subjekti, ali je uvijek postojalo veliko interesovanje desničarski orijentisanih stranaka za što boljim izbornim rezultatom i eventualnim preuzimanjem većine u Gradskom vijeću. Gradsko vijeće Grada Tuzla broji ukupno 31 vijećnika/cu, od čega je 30 redovnih mandata i 1 mandat za predstavnika nacionalnih manjina.

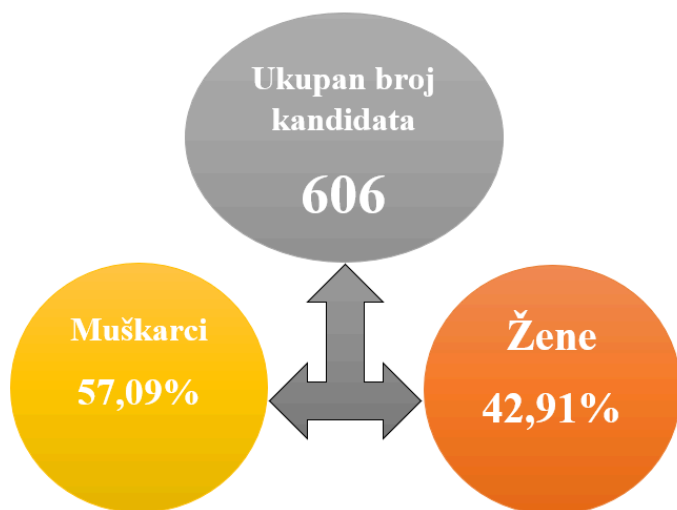
Izborni zakon Bosne i Hercegovine propisuje sljedeće: Član 4.19. Ovjerena politička stranka ili koalicija podnose posebnu listu kandidata za svaku izbornu jedinicu. Broj kandidata na kandidatskoj listi može biti veći za 5 kandidata od broja mandata koji se dodjeljuju. Konkretno, za političke subjekte koji se kandiduju za Gradsko vijeće Grada Tuzla to znači da na listi mogu imati maksimalno 35 kandidata/kinja. Na Lokalnim izborima 2020. godine za Gradsko vijeće Grada Tuzla su ukupno registrovana 24 politička subjekta.

Izborni zakon BiH članom 4.19. jasno propisuje norme koje moraju ispuniti politički subjekti u pogledu zastupljenosti polova na izbornim listama. Ravnopravna zastupljenost polova postoji u slučaju kada je jedan od polova zastupljen sa najmanje 40% od ukupnog broja kandidata na listi. Pored toga, izborni zakon djelomično propisuje i redoslijed kandidata na izbornim listama, i to na sljedeći način:

- Najmanje jedan (1) kandidat manje zastupljenog pola među prva dva (2) na listi,
- Najmanje dva (2) kandidata manje zastupljenog pola među prvih pet (5) na listi,
- Najmanje tri (3) kandidata manje zastupljenog pola među prvih osam (8) na listi itd.

Uvođenjem normi u Izborni zakon BiH obezbijeđeno je veće učešće žena, kao uglavnom manje zastupljenog pola, u izborima. Kroz detaljno istraživanje izbornih listi za Gradsko vijeće Grada Tuzla dobijeni su sljedeći rezultati:

Može se zaključiti da je ponašanje političkih subjekata prilikom formiranja listi u većini slučajeva obilježeno sa dvije osnovne karakteristike:

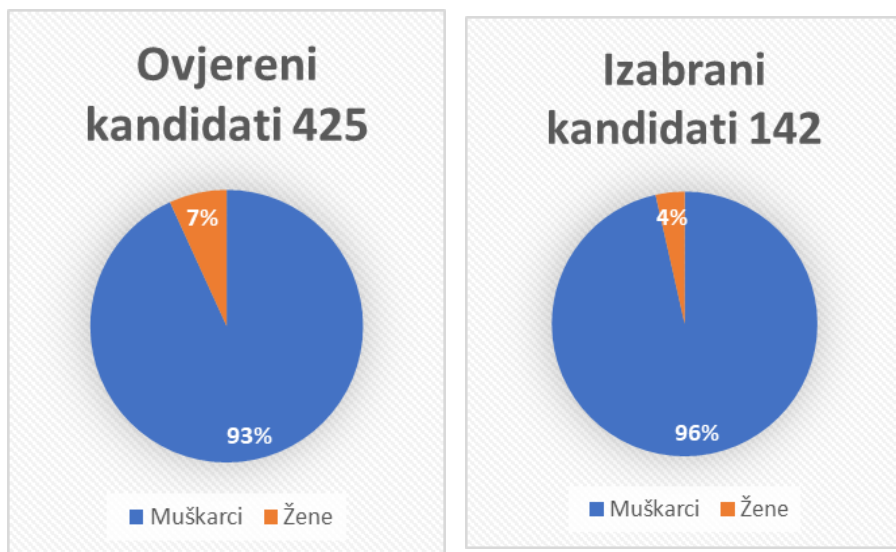
- Ispunjavaju samo minimum uslova koji je propisan Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.
- Izborne norme definisane zakonom osiguravaju veću uključenost žena u politički život, te samim tim postizanje ravnopravnosti spolova, ali ne osiguravaju jednak tretman muškaraca i žena od strane političkih subjekata, što i jeste primarni cilj.

Pored toga, činjenica da 17 od 19 političkih subjekata ima muškarca za nosioca liste može ukazivati na to koliko povjerenje politički subjekti imaju, odnosno nemaju, prema ženama. Svakako veliki uticaj na to ima i glasačko tijelo, gdje kroz izborne rezultate možemo vidjeti da glasači radije biraju muškarce u odnosu na žene. Svi ovi aspekti ukazuju da smo još uvijek veoma daleko od postizanja ravnopravnosti spolova u praksi.

Na inicijativu Sarajevskog otvorenog centra, 2016. godine izrađen je Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH, kojim se predviđalo da na kandidatskim listama mora biti jednak broj kandidatkinja i kandidata, uz naizmjenično redanje istih. Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova jednoglasno se složila s prijedlogom i uputila ga u dalju parlamentarnu proceduru, ali do danas nije došlo do izmjena Izbornog zakona.

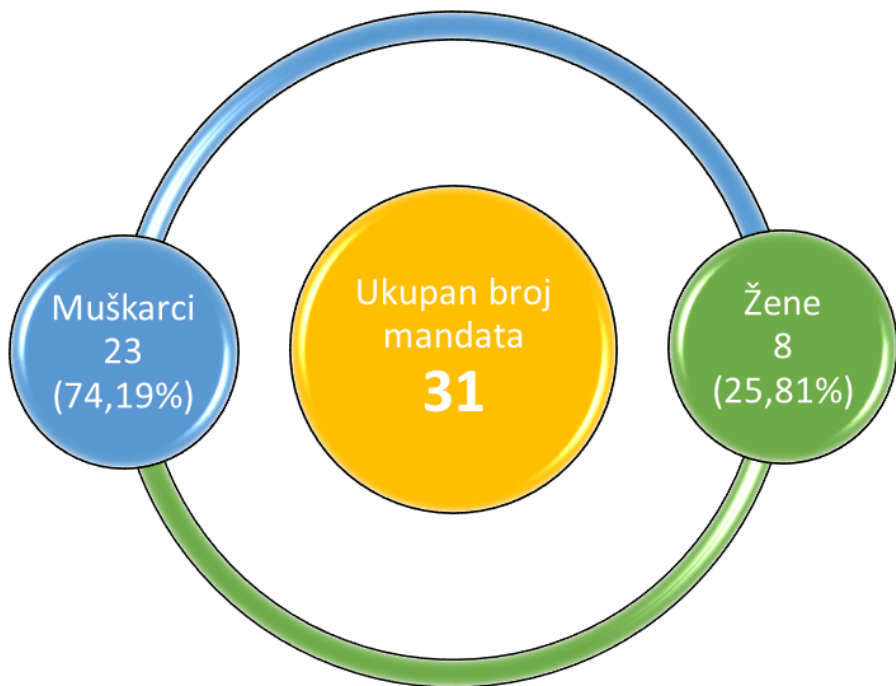
Rezultati Lokalnih izbora 2020. godine – Grad Tuzla

Izborni pokazatelji koje je izradila Centralna izborna komisija nakon održanih Lokalnih izbora 2020. godine najviše odražavaju stvarno stanje ravnopravnosti spolova u lokalnim zajednicama. Ako pogledamo sve lokalne zajednice na području Bosne i Hercegovine, ukupan broj kandidata za načelnika/cu bio je 425. Od tog broja, samo 29 kandidata bile su žene, što predstavlja 6,82%. Samo 5 jedinica lokalne samouprave izabralo je ženu za načelnicu, dok je njih 137 izabralo muškarca

Ukupan broj kandidata za općinsko/gradsko vijeće ili skupštine opština/gradova u Bosni i Hercegovini na Lokalnim izborima 2020. godine bio je 30.754 kandidata/kinje, od čega su muškarci činili 57,85%, a žene 42,15%. S obzirom na to da je broj žena kandidata veoma blizak zakonskoj normi od 40%, možemo se zapitati koliki bi procenat žena bio uključen na izborne liste da nemamo zakonski definisane norme koje političke stranke moraju ispuniti prilikom kreiranja listi.

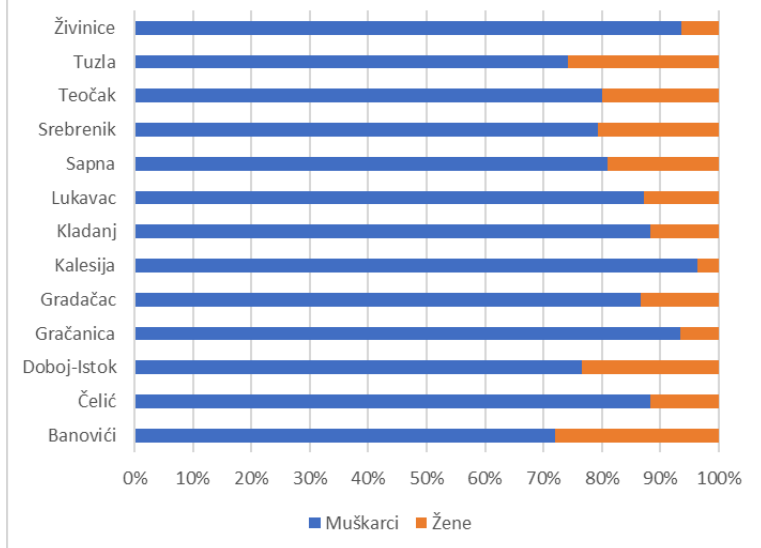
Gradsko vijeće Tuzla sastoji se od ukupno 31 vijećnika/ce, od čega je 30 redovnih mandata i 1 mandat za pripadnike nacionalnih manjina. Vijećnici/ce se biraju na mandat od 4 godine, na direktnim i tajnim izborima. Ukupan broj birača na Centralnom biračkom spisku za Lokalne izbore 2020. godine za Grad Tuzlu bio je 112.274 birača, dok je izlaznost na izbore iznosila 41,04%. Na sljedećoj slici prikazana je spolna struktura izabranih vijećnika/ca u Gradskom vijeću Grada Tuzla.

Grad Tuzla je središte Tuzlanskog kantona, koji se sastoji od ukupno 13 jedinica lokalne samouprave: 6 gradova i 7 općina. Na narednom dijagramu bit će prikazana spolna struktura izabranih članova gradskih i općinskih vijeća za sve općine i gradove u Tuzlanskom kantonu.

Spolna struktura izabranih gradskih/općinskih vijeća u općinama/gradovima Tuzlanskog kantona.

Najveći procenat zastupljenosti žena imaju Banovići, sa 28% izabраниh žena u općinskom vijeću, dok drugi gradovi i općine u Tuzlanskom kantonu imaju znatno manje procenat. Općina Kalesija ima izabranu samo jednu vijećnicu u općinskom vijeću od ukupno 27 vijećnika/ca. Niti jedna općina ili grad u Tuzlanskom kantonu nema procenat iznad 30% izabраниh žena. Iako u Bosni i Hercegovini, prema procjenama broja stanovnika, imamo veći broj žena nego muškaraca, ovi rezultati pokazuju da smo još uvijek veoma daleko od ravnopravne zastupljenosti muškaraca i žena u političkom životu i tijelima donošenja odluka. Izborni pokazatelji lokalnih izbora 2020. godine za Grad Tuzlu ukazuju da je izlaznost muškaraca i žena bila podjednaka, 50/50%, ali je, i pored toga, znatno veći procenat muškaraca izabran u Gradsko vijeće. Ovi rezultati u općinama i gradovima Tuzlanskog kantona ukazuju na činjenicu da naše stanovništvo ima znatno više povjerenja u muškarce kao kandidate za političke funkcije, te da smo još uvijek daleko od postizanja ravnopravnosti spolova u svojoj svijesti.

Lokalni izbori 2024. godine – preliminarne liste

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je 2. augusta 2024. godine objavila preliminarne liste za Lokalne izbore 2024. godine. Analiza preliminarne liste za Grad Tuzlu pokazuje sljedeće podatke:

19 političkih subjekata

- Ukupno 561 kandidat/kinja

57,40% muškarci i 42,60% žene

- 17/19 nosilaca listi muškarci

U poređenju sa Lokalnim izborima 2020. godine, situacija je skoro nepromijenjena. Politički subjekti i dalje nemaju dovoljno povjerenja u žene kao nosioce listi, a broj žena na izbornim listama se malo smanjio u odnosu na prethodne izbore. Najveći broj političkih subjekata i dalje teži samo ispunjavanju zakonski propisanih normi, ne težeći postizanju stvarne ravnopravnosti spolova na izbornim listama.

	2020.	2024.
Zastupljenost muškaraca na izbornim listama	57,09%	57,40%
Zastupljenost žena na izbornim listama	42,91%	42,60%
Broj političkih subjekata sa brojem kandidata većim od 1	19	19
Nosici listi muškarci	17	17

Kakva je situacija tamo gdje nemamo propisane norme za postizanje rodne ravnopravnosti?

U ovom dijelu fokusirat ćemo se na radna tijela (komisije) Gradskog vijeća Grada Tuzla te na Savjete mjesnih zajednica Grada Tuzla. Sastav, način biranja i nadležnosti radnih tijela Gradskog vijeća propisani su Poslovníkom o radu Gradskog vijeća Grada Tuzla. Gradsko vijeće Tuzla ima ukupno sedamnaest (17) komisija koje su stalna radna tijela Gradskog vijeća.

Radno tijelo Gradskog vijeća ima predsjednika i najviše šest članova, osim ako drugačije nije određeno ovim Poslovníkom.

U sastav radnih tijela mogu biti birani vijećnici i poznavaoци određenih oblasti ispred političkih subjekata, odnosno klubova vijećnika i vanjski nezavisni eksperti, ovisno od nadležnosti radnog tijela.

Sastav radnih tijela, u pravilu je proporcionalan zastupljenosti političkih subjekata, odnosno klubova vijećnika u Gradskom vijeću.

Poslovník Gradskog vijeća Tuzla, član 25.

Izuzetno, jedina Komisija za mlade, obrazovanje i sport ima osam (8) članova, jer je Grad Tuzla među prvima ispunio sve odredbe Zakona o mladima Federacije BiH, te je Vijeće mladih Grada Tuzla moglo imenovati svog predstavnika u Komisiju za mlade, obrazovanje i sport kao osmog člana Komisije. Na sljedećoj slici prikazana je spolna struktura članova komisija Gradskog vijeća Tuzla.

120

Ukupan broj osoba imenovanih u Komisije Gradskog vijeća Tuzla

71

Ukupan broj muškaraca u radnim tijelima (59,16%)

49

Ukupan broj žena u radnim tijelima (40,84%)

Situacija sa Savjetima mjesnih zajednica je znatno drugačija. Iako Statut Grada Tuzla propisuje da se članovi Savjeta mjesnih zajednica biraju na direktnim i tajnim izborima, trenutno se članovi Savjeta mjesnih zajednica postavljaju od strane političkih stranaka, u skladu s izbornim rezultatima koje su te stranke ostvarile na lokalnim izborima. Grad Tuzla ima ukupno 40 mjesnih zajednica, a broj članova Savjeta mjesne zajednice može biti 5 ili 7, ovisno o broju birača na Centralnom biračkom spisku te mjesne zajednice. Ukoliko mjesna zajednica ima manje od 1.000 birača na Centralnom biračkom spisku, Savjet te mjesne zajednice ima 5 članova; u suprotnom, Savjet mjesne zajednice ima 7 članova.

S obzirom na ovakav način postavljanja članova Savjeta mjesnih zajednica, ovi rezultati mogu pokazati koliko političke stranke imaju povjerenja u žene, u kojoj mjeri ih postavljaju kao članice Savjeta te da li teže ostvarivanju rodne ravnopravnosti, jer prilikom postavljanja članova Savjeta mjesnih zajednica ne postoje norme za ravnopravnost spolova kao što je to slučaj u Izbornom zakonu.

Ukupno 264 člana/ice
Savjeta mjesnih zajednica

Muškarci - 205 (77,65%)

Žene - 59 (22,35%)

Podaci analize pokazuju da je veoma mali broj žena uključen u Savjete mjesnih zajednica. Ovi podaci ukazuju na činjenicu da političke stranke, iako se u svojim programima zalažu za ravnopravnost spolova, to ne odražavaju u praksi. Pored toga, od ukupno 40 mjesnih zajednica u Gradu Tuzla, u samo 6 imamo ženu za predsjednicu Savjeta mjesne zajednice, što predstavlja samo 15%. Ovi podaci su posebno zabrinjavajući s obzirom na to da je lokalni nivo vlasti najbliži građanima i građankama te se na tom nivou donose odluke koje utiču na svakodnevni život.

Zaključci i preporuke

Neravnopravnost spolova se ne može riješiti jednostavnim uvođenjem normi u domaće zakonodavstvo. Potrebno je težiti ravnopravnosti spolova na način da su muški i ženski interesi jednako uključeni u razvojne programe u političkim, društvenim, ekonomskim i svim drugim sferama života. Iako uvođenje normi u Izborni zakon Bosne i Hercegovine, koje se odnose na ravnopravnost spolova, omogućava veću uključenost žena na izborne liste, izborni rezultati u gradovima i općinama i dalje pokazuju da smo kao društvo daleko od postizanja stvarne ravnopravnosti između muškaraca i žena. Ako pogledamo izborne rezultate lokalnih izbora, vidimo da je izrazito mali broj žena izabran u gradska/općinska vijeća u lokalnim zajednicama.

Prilikom kreiranja izbornih listi, političke stranke često nastoje da „samo“ zadovolje propisane norme, bez stvarne želje za postizanjem ravnopravnosti spolova. Efekti nepostojanja normi su naročito vidljivi na mjestima gdje političke stranke imaju mogućnost da imenuju predstavnike na određene funkcije. Uglavnom se izbor svodi na muškarce, što je najbolje vidljivo po zastupljenosti žena u radnim tijelima (komisijama) Gradskog vijeća, a posebno u Savjetima mjesnih zajednica. Može se zaključiti da političke stranke uglavnom imaju rezervisan stav prema imenovanju žena na pozicije donošenja odluka i da su još uvijek u procesu prihvatanja žena kao ravnopravnih članica političkog života.

Političke stranke, koje su jedna od najznačajnijih okosnica funkcionisanja političkog sistema Bosne i Hercegovine, često zbog postojanja „važnijih problema“ poput nezaposlenosti, infrastrukture, lošeg ekonomskog standarda, korupcije, kriminala i slično, zapostavljaju teme koje se odnose na osnovna ljudska prava.

Jedna od tih tema jeste i izostavljanja pitanja LGBTI+ populacije u političkom životu Bosne i Hercegovine. Veliki broj političkih partija na području Tuzlanskog kantona još uvijek i sam razgovor o položaju LGBTI+ osoba u našem društvu smatra tabu temom, a posebno je to izraženo kod političkih partija koje imaju etnički predznak. Politički i izborni programi političkih partija u najvećem broju slučajeva uopšte i ne spominju pitanja LGBTI+ populacije. Na posljednjim održanim Lokalnim izborima 2020. godine u Gradu Tuzla smo imali samo jednu outovanu LGBTI+ osobu kao kandidata za Gradsko vijeće. S obzirom da Evropska unija zagovara zaštitu prava LGBTI+ osoba, može se očekivati da će u narednom periodu ova tema više da se aktualizira i među samim političkim partijama.

Postizanje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou od ključnog je značaja za razvoj lokalne zajednice posebno uzevši u obzir činjenicu da se na lokalnom nivou donose odluke koje su ključne za svakodnevni život građana i građanki. Postizanje ravnopravnosti na lokalnom nivou uglavnom se vrši kroz uspostavu institucionalnih mehanizama kao što su komisije za jednakopravnost spolova pri gradskim/općinskim vijećima. Sam Zakon o ravnopravnosti spolova propisuje programe mjera za otklanjanje neravnopravnosti spolova za sve nivoe vlasti. Općine i gradovi u Federaciji BiH to uglavnom postižu kroz izradu lokalnog akcionog plana za ravnopravnost spolova, čiji su inicijatori najčešće komisije za jednakopravnost spolova, gradska vijeća, nevladine ili međunarodne organizacije.

S obzirom da Grad Tuzla odnedavno ima usvojen Gender akcioni plan, niz je preporuka koje se mogu povezati sa ovim planom a u cilju njegove što bolje implementacije. Pored toga, kao i u Istraživanju rodne ravnopravnosti na izbornim listama u Tuzlanskom kantonu za Opće izbore 2022. godine, imamo nekoliko univerzalnih preporuka koje se mogu primjeniti i na lokalni nivo, sve sa ciljem postizanja ravnopravnosti spolova u svim sferama života, a to su:

- edukacija predstavnika/ca gradskih odbora političkih subjekata o značajima ravnopravnosti spolova te načinima postizanja iste na lokalnom nivou,
- osnaživanje i edukacija žena za uključivanje u javno-politički život,
- sprovesti medijsku kampanju s ciljem senzibilizacije šire javnosti na LGBTI+ osobe i žene u političkom sistemu,
- promocija i osnaživanje LGBTI+ osoba za uključivanje u javno-politički život,
- zagovarati prema Gradu Tuzla kreiranje radne grupe koja će pratiti implementaciju Gender akcionog plana Grada Tuzla,
- insistirati da se kao članovi u radnu grupu uključe predstavnici relevantnih nevladinih organizacija sa područja Grada Tuzla, po mogućnosti uključiti organizacije koje su učestvovala u radnoj grupi za izradu Gender akcionog plana,
- zagovarati da nadležna Gradska služba podnosi godišnji izvještaj Gradskom vijeću Grada Tuzla o implementaciji Gender akcionog plana.

Izvori

- Agency for Statistics of Bosnia and Herzegovina. URL: <https://bhas.gov.ba/News/Read/66?lang=en> (Pristupljeno: 05.08.2024.)
- Federalni zavod za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine. URL: <https://fzs.ba/index.php/demografska-statistika-statisticki-bilteni/> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine. URL: https://www.gcfbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/01/prirucnik_uskladjivanje.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Prava za sve. URL: https://pravazasve.ba/bs/wp-content/uploads/sites/5/2016/11/bos_prirucnik.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. URL: http://www.mpr.gov.ba/web_dokumenti/default.aspx?id=10698&langTag=bs-BA (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Friedrich-Ebert – Stiftung. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/18770.pdf> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Organization for Security and Co-operation in Europe. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/3/216641.pdf> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Ustavni sud Bosne i Hercegovine. URL: https://www.ustavisud.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Parlament Federacije Bosne i Hercegovine. URL: https://parlamentfbih.gov.ba/dom_naroda/bos/parlament/o_parlamentu/ustavfbih.html (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Narodna skupština Republike Srpske. URL: https://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/ustav/lat/ustav_republike_srpske.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Grad Tuzla. URL: <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2014/11/STATUT-GRADA-TUZLE-2021-27.5.2021..pdf> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)

- Grad Tuzla. URL: <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2014/11/Drugi-precisceni-tekst-Poslovnika-GV.pdf> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Grad Tuzla. URL: <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2016/11/Gender-akcioni-plan-Grada-Tuzle-2024-2027.pdf> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. URL: https://www.izbori.ba/Documents/izbori_2024/zakljucivanje_cbs_05082024_izbori_2024-bos.pdf (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. URL: https://www.izbori.ba/Rezultati_izbora/?resId=27&langId=1#9/50/0/0 (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. URL: https://www.izbori.ba/Documents/2020/Zbirna_Statistika_2020.pdf (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. URL: https://www.izbori.ba/Documents/izbori_2024/08/preliminarn_e_kandidatske_liste_izbori_2024.pdf (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Grad Tuzla. URL: <https://grad.tuzla.ba/sluzbeni-glasnici/> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine. URL: https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/01/ZoRS_32_10_H.pdf (Pristupljeno: 05.08.2024.)
- Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine. URL: <https://parlament.ba/law/LawDetails?lawId=1100> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine. URL: <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2023/10/GAP-BiH-2023-2027-Bosanski-jezik-1.pdf> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine. URL: <https://www.gcfbih.gov.ba/usvojen-gender-akcioni-plan-tuzlanskog-kantona/> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)

- Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine. URL: <https://www.gcfbih.gov.ba/oblasti/institucionalni-mehanizmi-za-ravnopravnost-spolova/> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Transparency International Bosnia and Herzegovina. URL: https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2011/04/izborni_zakon_bih.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. URL: <https://www.izbori.ba/Default.aspx?Lang=3&CategoryID=40> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Fondacija Cure. URL: https://fondacijacure.org/wp-content/uploads/2022/03/Politicke_partije-za-stampu.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)

Title: Research on (in)equality on electoral lists in City of Tuzla - Elections 2020 & 2024

Author: Josip Ventić

Editor: Admir Adilović

Proofreading: Alija Osmić

Design: Admir Adilović, Emina Sarvan

Publisher: Tuzla Open Center

© Tuzla Open Center/author

This work is licensed under the:

Creative Commons - "Attribution - NonCommercial - Share Alike 4.0 International License."

Publication: "Research on (in)equality on electoral lists in City of Tuzla - Elections 2020 & 2024" was developed with the Core support for TOC 2024 financed by Heinrich Böll Stiftung and the Core support of the "SMART Balkans – Civil Society for Shared Society in the Western Balkans" regional project implemented by Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Center for Research and Policy Making (CRPM) and Institute for Democracy and Mediation (IDM) and financially supported by the Norwegian Ministry of Foreign Affairs (NMFA).

The content of publication "Research on (in)equality on electoral lists in City of Tuzla - Elections 2020 & 2024" is the sole responsibility of the Tuzla Open Center and does not necessarily reflect the views of Heinrich Böll Stiftung, Norwegian Ministry of Foreign Affairs (NMFA) or SMART Balkans consortium.

Josip Ventić

**Research on (in)equality on electoral
lists in City of Tuzla - Elections
2020 & 2024**

Tuzla, 2024

CONTENTS

1	INTRODUCTION	
	Introduction	1
	International Legal Framework	3
	Domestic Legal Framework	5
	Institutional Mechanisms	8
	Electoral Law of Bosnia and Herzegovina	10
2	GENERAL ELECTIONS	
	General Elections in TK (Tuzla Canton)	12
	Gender Equality on Electoral Lists in TK in 2022	14
	Results of the General Elections	17
3	NO NORMS, WHAT THEN?	
	What happens in places where there are no prescribed norms for achieving gender equality	19
4	CONCLUSION	

INTRODUCTION

Gender equality means that individuals of both male and female genders are equally present in all areas of public and private life, that they have equal status, equal opportunities to exercise all rights, and equal benefit from the results achieved. The concept of gender equality is inseparable from the concepts of human rights and fundamental freedoms, as well as the prohibition of discrimination. Gender equality does not imply that women and men will become the same, but it does require that the rights of women or men do not depend on whether they are born as male or female. There are numerous definitions explaining the principle of gender equality, but what is common to all of them are the concepts of: equal rights, equal treatment, and equal opportunities in terms of the rights and freedoms of women and men.

Gender equality cannot be achieved merely by including an equal number of women and men in various spheres of life (quantitative equality). Equality involves much more than that, including incorporating both female and male interests into development programs in political, economic, and social spheres, so that the well-being of women and men is equal (qualitative equality). Achieving gender equality at the local level is crucial because local government is the closest to citizens and makes decisions that directly impact daily life. Local communities operate in accordance with the principles of local self-government but also have the responsibility and obligation to adhere to the standards and policies derived from laws and policies at the level of Bosnia and Herzegovina and the Federation of Bosnia and Herzegovina, which includes regional and international standards.

This research will present the international and domestic legal framework for achieving gender equality, as well as the institutional mechanisms for gender equality in Bosnia and Herzegovina. The main focus of the research is gender equality on electoral lists in 2020 Local Elections for the Tuzla City area. Additionally, the results will be compared with preliminary lists for the 2024 Local Elections to determine if there has been progress in achieving gender equality at the local level. The aim of the research is to show to what extent and in what way women are represented in political life, with a particular focus on the behavior of political entities when legal norms for gender equality are not prescribed.

Although Bosnia and Herzegovina has made significant progress in the field of gender equality over the past 15 years and established a clear legislative and institutional framework for integrating gender equality into all aspects of public policy, the population of Bosnia and Herzegovina still perceives the principle of gender equality as exclusively a women's issue. Given this fact, the research will also present the results of elections for Tuzla City and other cities and municipalities in Tuzla Canton, with a particular focus on how many women were actually elected as city or municipal councilors.

The Law on Gender Equality in Bosnia and Herzegovina recognizes the role of municipalities and cities in achieving gender equality and defines clear obligations, including the analysis of the status or position of genders in a particular area of social, economic, or political life, the development of action plans to achieve gender equality, and monitoring progress through the collection and analysis of gender-disaggregated data.

Međunarodni pravni okvir zaštite ravnopravnosti spolova

At the international level, the approach to gender equality is manifested through international human rights conventions, political declarations, guidelines, and other acts. The main goal of all these documents is to coordinate actions among states and implement certain policies. All of these documents contain provisions on the prohibition of discrimination based on gender, and obligate states to ensure that all individuals enjoy the human rights provided by these documents. These international documents can be categorized according to the following levels.

Bosnia and Herzegovina, as a member of the United Nations and the Council of Europe, and as a country in the process of joining the European Union, must align its policies and laws with the policies, legislation, and principles of all international documents and standards. Practically all international human rights protection documents are based on the principles of non-discrimination and the establishment of gender equality.

Bosnia and Herzegovina, as a member of the United Nations and the Council of Europe, submits periodic reports on the state of gender equality and acts in accordance with the recommendations and conclusions of international bodies established to monitor the implementation of international regulations in the field of gender equality. Some of the key international documents are:

Domaći pravni okvir ravnopravnosti spolova u BiH

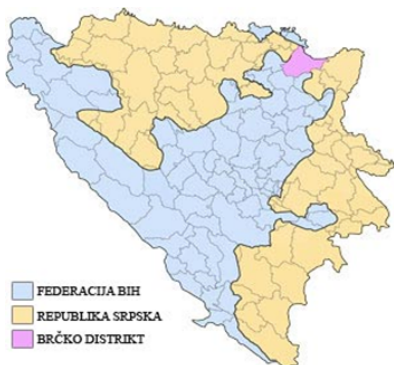
The Constitution of Bosnia and Herzegovina and the entity constitutions obligate the state to ensure the highest level of internationally recognized human rights and fundamental freedoms. The Constitution of Bosnia and Herzegovina directly incorporates certain international conventions related to gender equality into its legal system. Additionally, key aspects of human rights and fundamental freedoms are contained in the constitutions of cantons/counties in the Federation of BiH, as well as in most statutes of local self-government units.

The rights and freedoms provided in the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms and its protocols are directly applied in Bosnia and Herzegovina. These acts take precedence over all other laws.

Constitution of Bosnia and Herzegovina, Article II.2.

The enjoyment of rights and freedoms provided in this article or in international agreements listed in Annex I of this Constitution is ensured to all individuals in Bosnia and Herzegovina without discrimination on any grounds such as sex, race, color, language, religion, political or other opinion, national or social origin, affiliation with a national minority, property, birth, or other status.

Constitution of Bosnia and Herzegovina, Article II.4.

The constitutional arrangement of the Republic is based on: guaranteeing and protecting human freedoms and rights in accordance with international standards.

Constitution of Republika Srpska, Part I, Article 5

International treaties and other international agreements in force, in relation to the Federation, and general rules of international law are an integral part of the Federation's legislation. In the event of any inconsistency between international treaties and legislation, international treaties shall prevail.

Constitution of the Federation of Bosnia and Herzegovina, Part VII, Article 3

The city will create conditions for citizens of the city as a whole to democratically exercise all rights and freedoms established in the provisions of Article II A 1 through 7 of the Constitution of the Federation of Bosnia and Herzegovina and international instruments contained in the Annex of the Constitution of the Federation, with all city authorities being responsible for this within their respective competencies.

Statute of the City of Tuzla, Article 11

The Law on Gender Equality in Bosnia and Herzegovina was adopted in 2003, making Bosnia and Herzegovina one of the first countries in the region to adopt this law. The law specifies and defines gender equality more closely and guarantees equal opportunities and equal treatment for all individuals, regardless of gender, in both public and private spheres, and regulates protection against gender-based discrimination. With the adoption of this law, Bosnia and Herzegovina began the development of gender equality rights. Amendments to the Law on Gender Equality in BiH were adopted in 2009 with the aim of aligning the law with international standards and directives in this area, for its simpler application in practice. The primary objectives of this law are to eliminate discrimination and establish equality.

The Law on Prohibition of Discrimination is based on the protection of human rights and freedoms provided in the Constitution of BiH and the constitutions of the entities, as well as on international documents that are an integral part of the Constitution of BiH, and on respecting the rights and freedoms of all citizens of BiH without discrimination on any grounds.

Gender Action Plan

In addition to the mentioned laws, other strategic or action plans are also implemented to improve gender equality in specific areas. One of these is the Gender Action Plan of Bosnia and Herzegovina, adopted for the period 2023-2027. This action plan contains three strategic goals:

- Development, implementation, and monitoring of measures to improve gender equality in government institutions, by priority areas
- Building and strengthening systems, mechanisms, and instruments for achieving gender equality
- Establishing and strengthening cooperation and partnerships

The primary strategic goal for achieving gender equality and empowering women is the first strategic goal, which includes the following priority areas:

- Prevention and suppression of gender-based violence, including domestic violence and human trafficking
- Public and political life and decision-making
- Work, employment, and access to economic resources
- Education, science, culture, and sports
- Health, prevention, and protection
- Social protection
- Gender and security
- Gender equality in the context of environmental protection and climate change

The City Council of Tuzla adopted the Gender Action Plan of the City of Tuzla for the period 2024-2027 at its thirty-fifth regular session in January 2024. The working group for the development of the Gender Action Plan included a large number of civil society organizations advocating for the improvement of women's status in the city of Tuzla. The Gender Action Plan of the City of Tuzla contains three medium-term goals, and for each goal, it outlines the planned results:

- **The City Council and city services act for gender equality**
- Capacities of committees and services for working in the area of gender equality have been improved
- Instruments established for regular impact assessments of regulations on gender equality
- Sectoral analyses conducted to explore opportunities for improving gender equality in priority areas
- The city budget includes a gender impact assessment (gender-responsive budgeting)

The status of gender equality in the City of Tuzla has been improved:

- Boys and girls achieve equal educational outcomes
- The gender gap in the labor market has been reduced
- Support has been provided to vulnerable groups of women and men
- The city contributes to the prevention and protection from domestic violence and violence against women
- Equal representation of both genders is ensured in bodies overseen by the city
- The City of Tuzla contributes to the improvement of health and the prevention of gender-specific diseases

The city monitors the situation and collaborates with other actors to enhance gender equality:

- The city promotes gender equality
- The status of gender equality in the city is regularly monitored
- Civil society participates in defining priorities for action in the area of gender equality

These established goals and the results to be achieved open up a new platform for civil society organizations working to improve the status of women in society, enabling their further work and actions toward implementing activities from the Gender Action Plan of the City of Tuzla.

Institutional Mechanisms for Gender Equality

Article 25 of the Gender Equality Law of Bosnia and Herzegovina stipulates that the Ministry of Human Rights and Refugees is responsible for overseeing the implementation of the law. Additionally, the Ministry establishes the Gender Equality Agency of Bosnia and Herzegovina, which is responsible for monitoring the application of the law. The Agency, within its jurisdiction, monitors and analyzes the state of gender equality in Bosnia and Herzegovina based on reports prepared by the Agency and reports from entity gender centers. At the entity level, there are established Gender Centers: the Gender Center of the Federation of Bosnia and Herzegovina and the Gender Center for Equality and Gender Equality of the Government of the Republika Srpska. The network of institutional mechanisms for gender equality encompasses all levels of executive and legislative authority in Bosnia and Herzegovina. At the local level, we can have the following institutional mechanisms:

The institutional mechanism for gender equality at the level of the City of Tuzla is represented by the Gender Equality Commission of the City Council of Tuzla, whose responsibilities are defined by Article 24 of the Gender Equality Law of Bosnia and Herzegovina. Additionally, the Rules of Procedure of the City Council of Tuzla specify the responsibilities of the Gender Equality Commission.

Komisija za jednakopravnost polova:

- *Razmatra pitanja u vezi s ostvarivanjem jednakopravnosti među polovima u Gradu Tuzla, posebno u vezi sa unapređivanjem principa jednakih šansi bez obzira na polnu pripadnost,*
- *Razmatra predložene odluke i druge gradske propise s aspekta jednakopravnost polova i sprečavanja svih oblika diskriminacije na osnovu pola,*
- *Razmatra prijedloge dokumenata i izvještaje institucijq Grada Tuzle, koji se odnose na ostvarivanje jednakopravnosti polova i provođenje Pekinške deklaracije i Zakona o jednakopravnosti polova u cjelini po pojedinim oblastima i*
- *Razmatra i druga pitanja u vezi s ostvarivanjem jednakopravnosti među polovima.*

Poslovník o radu Gradskog vijeća Grada Tuzla, član 47.

All government institutions in Bosnia and Herzegovina are required to continuously review legislative policies within their competencies to ensure gender equality. Compliance with the provisions of the Gender Equality Law is initiated only if:

- The law places individuals of a certain gender in a disadvantaged position compared to the other gender or contains discriminatory provisions, or

- That in a particular field, individuals of one gender are in an unequal position compared to individuals of the other gender, and that intervention is needed to ensure equal opportunities.

Generally, the legal system of Bosnia and Herzegovina is largely aligned with the Law on Gender Equality, and legislative interventions are proposed only where necessary.

Electoral Law of Bosnia and Herzegovina

The Law on Gender Equality of Bosnia and Herzegovina, Article 8, stipulates the following:

(1) Special measures are temporarily introduced to achieve real gender equality and are not considered discrimination, including norms, criteria, or practices that can be objectively justified by a legitimate goal, and must be proportionate, appropriate, and necessary.

(2) Competent state, entity, cantonal, and local self-government bodies prescribe special measures through laws and other regulations, other acts, policies, strategies, and plans that govern specific areas of social life.

In this way, introducing special measures does not constitute discrimination, but for special measures to be legal, they must meet the following conditions set out in the Law:

- Special measures are temporary,
- They are adopted to achieve real (de facto) gender equality,
- An objective legitimate goal can be established,
- The measures are proportionate, appropriate, and necessary,
- They are adopted by competent authorities, and
- They are prescribed by relevant acts.

As an example of good practice related to these special measures, the amendment to the Electoral Law of Bosnia and Herzegovina can be cited. Although Bosnia and Herzegovina has made significant progress compared to other countries in the region, the issue of gender equality in public life remains a major problem. The Gender Equality Agency of Bosnia and Herzegovina therefore proposed amendments to the Electoral Law of BiH. The first attempt to amend and supplement the Electoral Law did not receive the necessary majority, but later the Electoral Law of Bosnia and Herzegovina was amended to include special measures or norms in the law to achieve greater representation of the underrepresented gender.

Each candidate list now includes candidates of both genders, who are equally represented. Gender equality exists when one gender constitutes at least 40% of the total number of candidates on the list. Candidates of the less represented gender are distributed on the candidate lists as follows: at least one (1) candidate of the less represented gender among the top two (2) candidates, two (2) candidates of the less represented gender among the top five (5) candidates, and three (3) candidates of the less represented gender among the top eight (8) candidates, and so on.

Electoral Law of Bosnia and Herzegovina, Article 4.19.

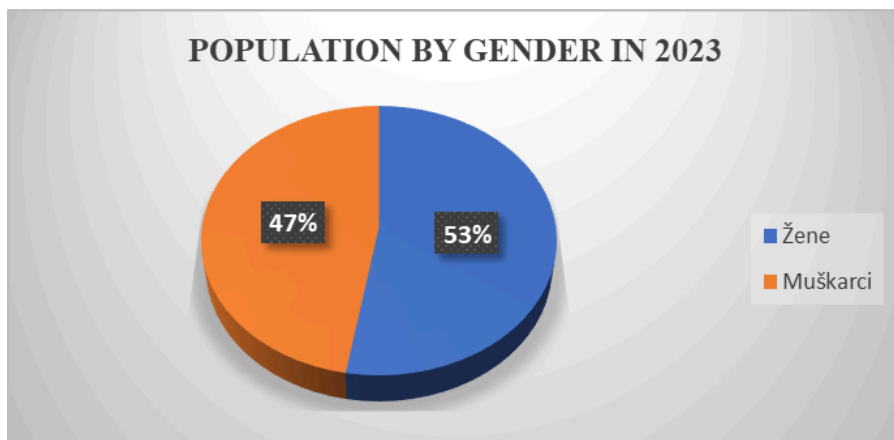
In addition to the fact that election lists are now closed, the introduction of norms as a special measure contributes to the advancement of gender equality while not violating the Law on Gender Equality of Bosnia and Herzegovina. This ensures a higher number of women on election lists and in public life, and beyond the minimum norm of 40% of candidates of the less represented gender, specific positions on the list are also determined where candidates of the less represented gender must be placed. Despite these detailed norms, exceptions are possible. Exceptions occur when certain political entities have election lists that include one (1), three (3), four (4), six (6), seven (7), or eight (8) candidates.

In such cases, the Electoral Law will not be violated, even if the representation of the less represented gender is below 40%. For example, consider cases where election lists have eight (8) candidates, with three (3) candidates of the less represented gender. In this case, the percentage of candidates of the less represented gender is below 40%, but the requirement that there must be three (3) candidates among the top eight (8) on the list is met, thus not violating the Electoral Law.

Lokalni izbori 2020. godine – Grad Tuzla

The city of Tuzla is the administrative center of the Tuzla Canton and, according to the 2013 census, is the third largest city in Bosnia and Herzegovina (after Sarajevo and Banja Luka) with a population of 110,979, of which 52.47% are women and 47.53% are men. Tuzla serves as the cultural, health, educational, and economic center of northeastern Bosnia. It is important to note that the City of Tuzla consists of 40 local communities, which allow citizens to participate directly in public life.

According to the Federal Bureau of Statistics data from 2023, the city of Tuzla has a population of 107,783, with 56,826 females (52.72%) and 50,957 males (47.28%). According to the Central Election Commission data from May 7, 2024, when the Central Voter Register for the Local Elections 2024 was closed, the Central Voter Register for the City of Tuzla listed 111,847 voters.

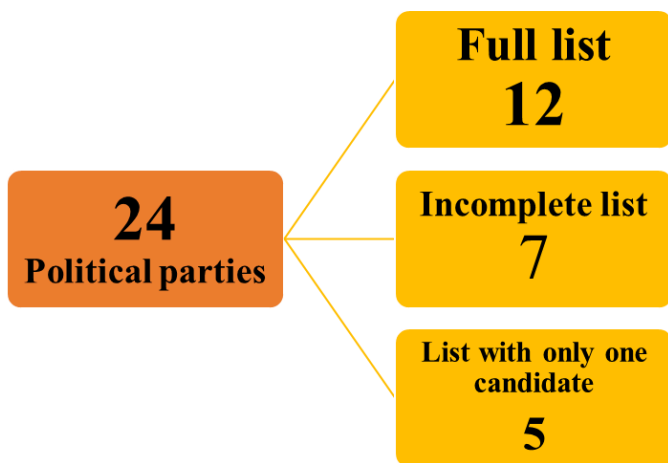
Every four (4) years, Local Elections are held in Bosnia and Herzegovina, during which the mayor and members of the City Council of Tuzla are elected. The City Council of Tuzla consists of a total of 31 councilors, elected for a four (4) year term. The City Council serves as the legislative body of Tuzla, while the mayor represents the executive body. Although the Electoral Law of Bosnia and Herzegovina stipulates precise norms regarding gender representation on election lists for any level of government, the following chapters will present research results on the percentage of women—who are generally the less represented gender—on election lists and their positions. Finally, the results will show how many women are ultimately elected to decision-making bodies, as the Electoral Law, while guaranteeing gender equality on election lists, does not guarantee equal representation of men and women in decision-making organs.

Given that there are norms in the Electoral Law of Bosnia and Herzegovina and political entities are required to comply with the Law, it will be interesting to review those areas of public and political life where no defined norms exist. An example of this is working bodies or committees of the City Council, as well as Advisory Boards of local communities, where political entities appoint individuals without being restricted by norms. Therefore, the following sections of the research will also present the representation of women in other decision-making bodies, where direct and secret elections do not occur.

Gender Equality on Election Lists in the City of Tuzla in 2020

Considering all the mentioned characteristics of the City of Tuzla, it can be concluded that there is significant interest from political entities in the elections. For the previous 22 years, the City of Tuzla had one mayor, but this changed in 2023. Additionally, during all these years, left-leaning political entities held the majority in the City Council of Tuzla, although there has always been significant interest from right-leaning parties in achieving better election results and possibly taking over the majority in the City Council. The City Council of Tuzla consists of a total of 31 councilors, including 30 regular mandates and 1 mandate for a representative of national minorities.

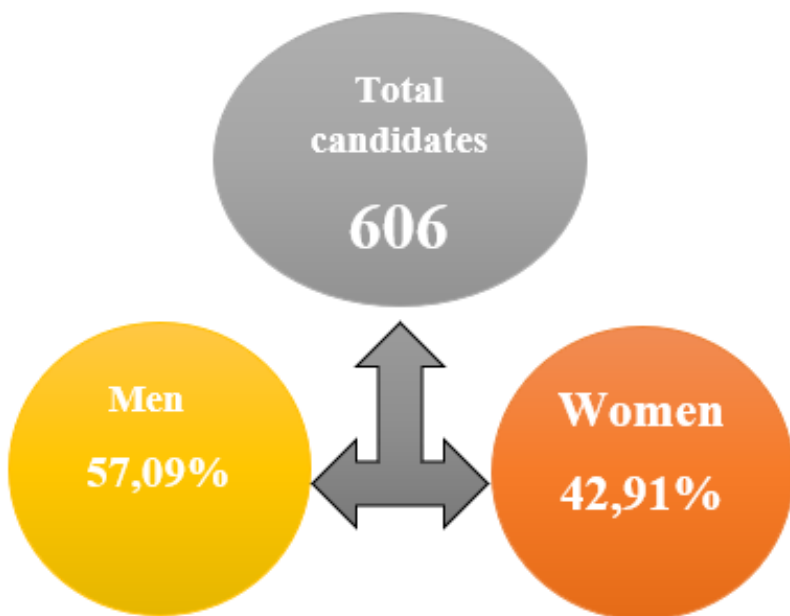
The Electoral Law of Bosnia and Herzegovina stipulates the following: Article 4.19. A certified political party or coalition submits a special list of candidates for each electoral unit. The number of candidates on the candidate list can be up to 5 candidates more than the number of mandates being allocated. Specifically, for political entities running for the City Council of Tuzla, this means that the list can include a maximum of 35 candidates. In the 2020 Local Elections, a total of 24 political entities registered for the City Council of Tuzla.

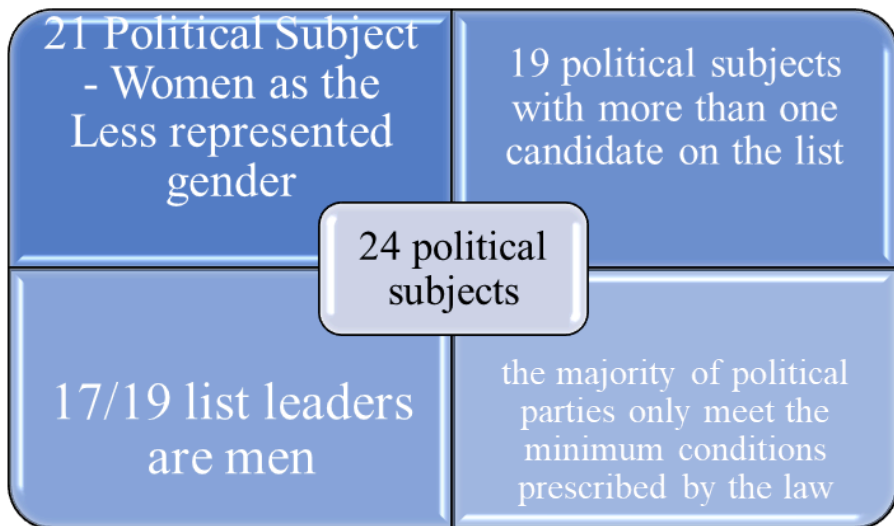

The Electoral Law of Bosnia and Herzegovina, in Article 4.19, clearly stipulates the norms that political entities must meet regarding gender representation on election lists. Gender equality exists when one gender constitutes at least 40% of the total number of candidates on the list. Additionally, the electoral law partially regulates the order of candidates on the lists as follows:

- At least one (1) candidate of the less represented gender among the top two (2) on the list,
- At least two (2) candidates of the less represented gender among the top five (5) on the list,
- At least three (3) candidates of the less represented gender among the top eight (8) on the list, and so on.

By introducing these norms into the Electoral Law of BiH, greater participation of women, as the generally less represented gender, in elections has been ensured. Detailed research of the election lists for the City Council of Tuzla yielded the following results:

It can be concluded that the behavior of political entities when forming lists is generally characterized by two main features:

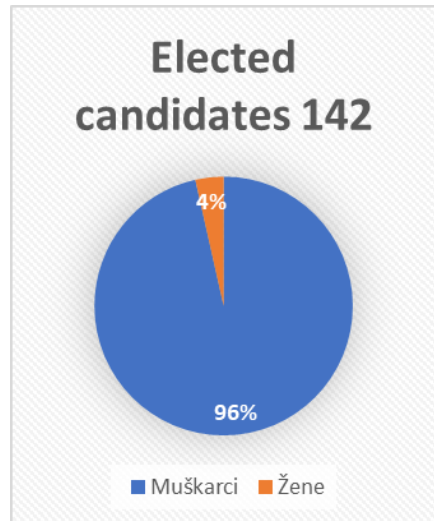
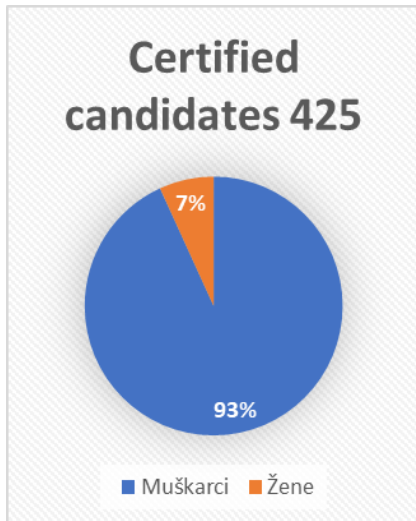
- They meet only the minimum requirements stipulated by the Electoral Law of Bosnia and Herzegovina.
- While the electoral norms defined by the law ensure greater inclusion of women in political life, thereby achieving gender equality, they do not guarantee equal treatment of men and women by political entities, which is the primary goal.

Moreover, the fact that 17 out of 19 political entities have a man as the lead candidate may indicate the level of trust that political entities have, or do not have, in women. Certainly, the voting public also has a significant influence on this, as election results show that voters tend to choose men over women. All these aspects indicate that we are still quite far from achieving gender equality in practice.

At the initiative of the Sarajevo Open Centre, in 2016 a draft Law on Amendments to the Electoral Law of BiH was created, which proposed that candidate lists must have an equal number of female and male candidates, arranged alternately. The Gender Equality Commission unanimously agreed and forwarded this Proposal to further parliamentary procedure, but to this day, there have been no amendments to the Electoral Law.

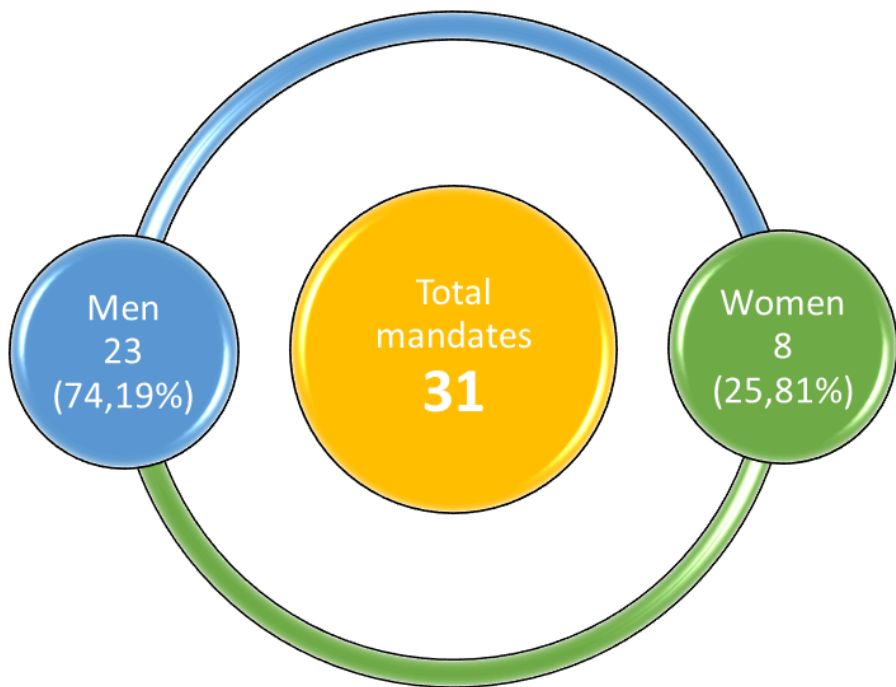
Results of the Local Elections 2020 – City of Tuzla

Electoral indicators compiled by the Central Election Commission, following the Local Elections 2020, most clearly reflect the actual state of gender equality in local communities. If we look at all local communities in Bosnia and Herzegovina, the total number of candidates for mayor was 425. Of this number, only 29 were women, or 6.82%. Out of these, only 5 local government units elected a woman as mayor, while 137 elected a man.

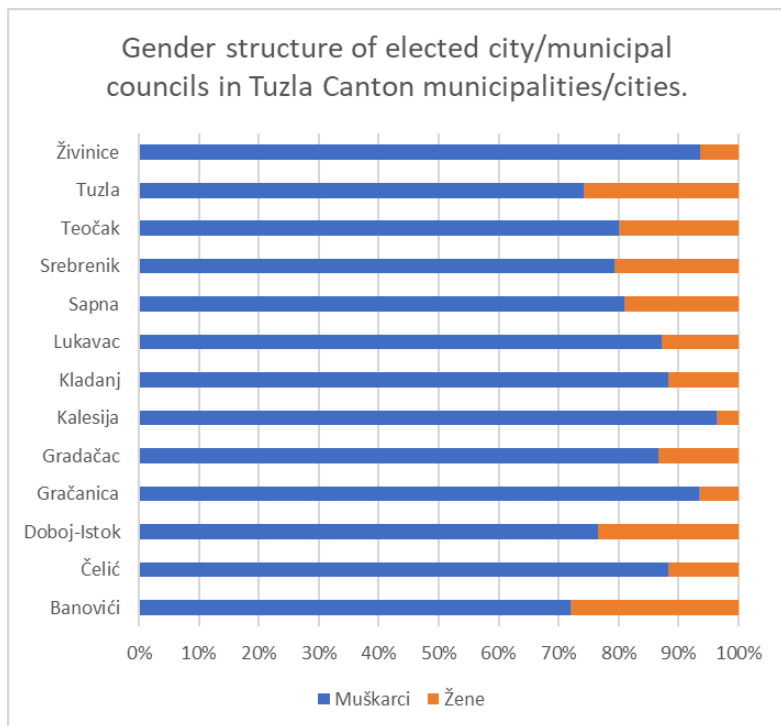
The total number of candidates for municipal/city councils or assemblies of municipalities/cities in Bosnia and Herzegovina in the 2020 Local Elections was 30,754, with men comprising 57.85% and women 42.15%. Considering that the number of female candidates is very close to the norm of 40%, one can only wonder what percentage of women would have been included on the electoral lists if there were no legally defined norms that political parties must meet when creating lists.

The City Council of Tuzla consists of a total of 31 councilors, including 30 regular mandates and 1 mandate for representatives of national minorities. Councilors are elected for a term of 4 years through direct and secret elections. The total number of voters on the Central Voter Register for the 2020 Local Elections in the City of Tuzla was 112,274, with a voter turnout of 41.04%. The following image shows the gender structure of the elected councilors in the City Council of Tuzla.

The city of Tuzla is the center of the Tuzla Canton, which consists of a total of 13 local self-government units, including 6 cities and 7 municipalities. The following diagram will show the gender structure of the elected city/municipal councils for all municipalities/cities in the Tuzla Canton.

The highest percentage of female representation is in Banovići, with 28% of elected women in the municipal council, while other cities/municipalities in the Tuzla Canton have significantly lower percentages. The municipality of Kalesija has only one female councilor out of a total of 27 councilors. No municipality or city in the Tuzla Canton has a percentage of elected women above 30%. Although in Bosnia and Herzegovina, according to population estimates, there are more women than men, these results show that we are still very far from achieving gender parity in political life and decision-making bodies. Electoral indicators from the 2020 Local Elections for the City of Tuzla show that voter turnout among men and women was equal, 50/50%, but despite this, a significantly higher percentage of men were elected to the City Council. These results in municipalities/cities of the Tuzla Canton indicate that our population has significantly more confidence in male candidates for certain political positions and that we are still far from the concept of gender equality in our awareness.

Local Elections 2024 – Preliminary Lists

The Central Election Commission of Bosnia and Herzegovina published the preliminary lists for the 2024 Local Elections on August 2, 2024. Analysis of the preliminary lists for the City of Tuzla provides the following data:

19 Political subjects

- Total candidates 561

57,40% men and 42,60% women

- 17/19 list leaders are men

Compared to the 2020 Local Elections, the situation remains almost unchanged. Political entities still lack confidence in women as list leaders, and the number of women on election lists has slightly decreased compared to the 2020 Local Elections. The majority of political entities continue to aim only to meet the legally prescribed norms, without striving to achieve actual gender equality on the election lists.

	2020.	2024.
Representation of Men on Election Lists	57,09%	57,40%
Representation of Women on Election Lists	42,91%	42,60%
Number of Political Parties with More than One Candidate	19	19
List Holders Who Are Men	17	17

What happens in places where there are no prescribed norms for achieving gender equality

In this section, we will focus on the working bodies (commissions) of the City Council of Tuzla and the Advisory Boards of the local communities in the City of Tuzla. The composition, method of election, and responsibilities of the working bodies of the City Council are regulated by the Rules of Procedure of the City Council of Tuzla. The City Council of Tuzla has a total of seventeen (17) Commissions, which are permanent working bodies of the Council.

A working body of the City Council has a chairperson and up to six members, unless otherwise specified by these Rules of Procedure.

Members of working bodies can be elected from among councilors and experts in specific fields representing political entities or councilor clubs, as well as external independent experts, depending on the responsibilities of the working body.

The composition of working bodies is generally proportional to the representation of political entities or councilor clubs in the City Council.

Rules of Procedure of the City Council of Tuzla, Article 25.

Exceptionally, only the Commission for Youth, Education, and Sports has eight (8) members because the City of Tuzla was among the first to meet all the provisions of the Law on Youth of the Federation of BiH, and the Youth Council of the City of Tuzla was able to appoint its representative to the Commission for Youth, Education, and Sports as the eighth member. The following image shows the gender structure of the members of the Commissions of the City Council of Tuzla.

120

Total number of individuals appointed to the Committees of Tuzla City Council

71

Total number of men in working bodies (59,16%)

49

Total number of women in the working bodies (40,84%)

The situation with the Advisory Boards of the local communities is quite different. Although the Statute of the City of Tuzla prescribes that members of the Advisory Boards should be elected through direct and secret elections, this is not the case. Currently, members of the Advisory Boards are appointed by political parties based on the electoral results these parties achieved in the local elections. The City of Tuzla has a total of 40 local communities, and the number of members in the Advisory Board of a local community can be 5 or 7, depending on the number of voters on the central voter register for that community. If a local community has fewer than 1,000 voters on the central voter register, then the board of that community has 5 members; otherwise, the board has 7 members.

Given this method of appointing members to the Advisory Boards of local communities, these results can show how much political parties trust women, to what extent they appoint women as members of these boards, and whether they strive for gender equality, since there are no gender equality norms for the appointment of Advisory Board members, unlike the norms established by the Electoral Law.

A total of 264 members of the neighborhood councils

Men - 205 (77,65%)

Women - 59 (22,35%)

Analysis data shows that a very small number of women are involved in the Advisory Boards of local communities. This data also indicates that political parties, despite advocating for gender equality in their programs, do not reflect this in practice. Moreover, out of a total of 40 local communities in the City of Tuzla, only 6 have a woman as the chairperson of the Advisory Board, representing just 15%. These figures are particularly concerning because this is the local level of government, which is closest to citizens and where decisions affecting daily life are made.

Conclusions and Recommendations

Gender inequality cannot be resolved merely by introducing norms into domestic legislation; it is necessary to strive for gender equality by ensuring that both male and female interests are equally included in development programs across political, social, economic, and all other spheres of life. The example of introducing norms into the Electoral Law of Bosnia and Herzegovina, which pertain to gender equality, has led to increased inclusion of women on the electoral lists, but election results in cities and municipalities still indicate that society is far from achieving real gender equality. If we look at the results of local elections, we see that an extremely small number of women have been elected to city/municipal councils in local communities. When creating electoral lists, political parties tend to "merely" meet the prescribed norms without a genuine desire to achieve gender equality. The effects of the lack of norms are most visible in places where political parties have the opportunity to appoint representatives to certain positions. Generally, the choice falls on men, as seen in the representation of women in the working bodies (commissions) of the City Council, and particularly in the Advisory Boards of local communities. It can be concluded that political parties mostly have a reserved stance toward appointing women to decision-making positions and are still in the process of accepting women as equal members of political life.

Political parties, which are one of the most significant pillars of the political system of Bosnia and Herzegovina, often neglect issues related to basic human rights due to the existence of "more important problems" such as unemployment, infrastructure, poor economic standards, corruption, crime, and similar issues.

One of these topics is the exclusion of LGBTI+ issues from the political life of Bosnia and Herzegovina. A large number of political parties in the Tuzla Canton still consider discussing the position of LGBTI+ individuals in our society to be a taboo subject, especially among parties with an ethnic focus. Political and electoral programs of political parties in most cases do not mention LGBTI+ issues at all. In the most recent Local Elections of 2020 in the City of Tuzla, there was only one openly LGBTI+ candidate for the City Council. Given that the European Union advocates for the protection of LGBTI+ rights, it can be expected that this topic will become more prominent among political parties in the future.

Achieving gender equality at the local level is crucial for the development of the local community, especially considering that decisions made at the local level are key to the daily lives of citizens. Achieving equality at the local level is largely accomplished through the establishment of institutional mechanisms such as gender equality commissions within city/municipal councils. The Law on Gender Equality provides for measures to address gender inequalities at all levels of government. Municipalities and cities in the Federation of BiH generally achieve this through the development of local gender equality action plans, which are usually initiated by gender equality commissions, city councils, non-governmental organizations, or international organizations.

Since the City of Tuzla has recently adopted a Gender Action Plan, there are several recommendations that can be linked to this plan to ensure its effective implementation. Additionally, as in the Research on Gender Equality on Electoral Lists in the Tuzla Canton for the General Elections of 2022, there are several universal recommendations that can be applied at the local level, all aimed at achieving gender equality in all spheres of life, including:

- Educate representatives of city branches of political parties about the importance of gender equality and ways to achieve it at the local level,
- Empower and educate women to participate in public and political life,
- Conduct a media campaign aimed at sensitizing the broader public to LGBTI+ individuals and women in the political system,
- Promote and empower LGBTI+ individuals to participate in public and political life,
- Advocate for the City of Tuzla to create a working group to monitor the implementation of the Gender Action Plan of the City of Tuzla,
- Insist that representatives of relevant non-governmental organizations from the City of Tuzla be included in the working group, and where possible, involve organizations that participated in the working group for the development of the Gender Action Plan,
- Advocate for the relevant City Department to submit an annual report to the City Council of Tuzla on the implementation of the Gender Action Plan.

Sources

- Agency for Statistics of Bosnia and Herzegovina. URL: <https://bhas.gov.ba/News/Read/66?lang=en> (Pristupljeno: 05.08.2024.)
- Federalni zavod za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine. URL: <https://fzs.ba/index.php/demografska-statistika-statisticki-bilteni/> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine. URL: https://www.gcfbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/01/prirucnik_uskladjivanje.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Prava za sve. URL: https://pravzasve.ba/bs/wp-content/uploads/sites/5/2016/11/bos_prirucnik.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine. URL: http://www.mpr.gov.ba/web_dokumenti/default.aspx?id=10698&langTag=bs-BA (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Friedrich-Ebert – Stiftung. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/18770.pdf> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Organization for Security and Co-operation in Europe. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/3/216641.pdf> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Ustavni sud Bosne i Hercegovine. URL: https://www.ustavisud.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Parlament Federacije Bosne i Hercegovine. URL: https://parlamentfbih.gov.ba/dom_naroda/bos/parlament/o_parlamentu/ustavfbih.html (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Narodna skupština Republike Srpske. URL: https://www.narodnaskupstinars.net/sites/default/files/upload/dokumenti/ustav/lat/ustav_republike_srpske.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Grad Tuzla. URL: <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2014/11/STATUT-GRADA-TUZLE-2021-27.5.2021..pdf> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)

- Grad Tuzla. URL: <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2014/11/Drugi-precisceni-tekst-Poslovnika-GV.pdf> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Grad Tuzla. URL: <https://grad.tuzla.ba/wp-content/uploads/2016/11/Gender-akcioni-plan-Grada-Tuzle-2024-2027.pdf> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. URL: https://www.izbori.ba/Documents/izbori_2024/zakljucivanje_cbs_05082024_izbori_2024-bos.pdf (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. URL: https://www.izbori.ba/Rezultati_izbora/?resId=27&langId=1#/9/50/0/0 (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. URL: https://www.izbori.ba/Documents/2020/Zbirna_Statistika_2020.pdf (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. URL: https://www.izbori.ba/Documents/izbori_2024/08/preliminarn_e_kandidatske_liste_izbori_2024.pdf (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Grad Tuzla. URL: <https://grad.tuzla.ba/sluzbeni-glasnici/> (Pristupljeno: 10. 08. 2024.)
- Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine. URL: https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/01/ZoRS_32_10_H.pdf (Pristupljeno: 05.08.2024.)
- Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine. URL: <https://parlament.ba/law/LawDetails?lawId=1100> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine. URL: <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2023/10/GAP-BiH-2023-2027-Bosanski-jezik-1.pdf> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine. URL: <https://www.gcfbih.gov.ba/usvojen-gender-akcioni-plan-tuzlanskog-kantona/> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)

- Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine. URL: <https://www.gcfbih.gov.ba/oblasti/institucionalni-mehanizmi-za-ravnopravnost-spolova/> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Transparency International Bosnia and Herzegovina. URL: https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2011/04/izborni_zakon_bih.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine. URL: <https://www.izbori.ba/Default.aspx?Lang=3&CategoryID=40> (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)
- Fondacija Cure. URL: https://fondacijacure.org/wp-content/uploads/2022/03/Politicke_partije-za-stampu.pdf (Pristupljeno: 05. 08. 2024.)

**TUZLANSKI
OTVORENI
CENTAR**

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
SARAJEVO
Bosna i Hercegovina | Sjeverna Makedonija

IZBORI 2020 I 2024 ISTRAŽIVANJE ELECTIONS 2020 I 2024 RESEARCH

